

TAULA

JUSTIFICACIÓ.....	9
INTRODUCCIÓ.....	13
Les Barbolles Poètiques, 15. <i>Poemes</i> i les <i>Edicions Orals de Poemes</i> , 25. L'Arxiu Sonor de Poesia, 31. Els autors i les seves poètiques, 45. Bibliografia citada, 48.	
LA NOSTRA EDICIÓ.....	53
Corpus, 53. Criteris d'edició, 54. Intervencions dels editors, 55. Anotació dels textos, 55.	
AGRAÏMENTS.....	57
I. POÈTIQUES.....	59
Jaume Agelet i Garriga, 59. Josep Maria Andreu, 60. Joan Argenté, 60. Miquel Bauçà, 61. Manuel Bertran i Oriola, 62. Edmond Brazès, 63. Joan Brossa, 65. Joaquim Carbó, 65. Josep Carner, 67. Rafael Catardi, 70. Joan Colomines i Puig, 70. Jordi Cots, 72. Salvador Espriu, 73. J. V. Foix, 74. Tomàs Garcés, 75. Joan Llacuna, 75. Carles Macià, 76. Concepció G. Maluquer, 77. Marià Manent, 78. Enric Massó, 79. Maria Clara Mir, 81. Isidre Molas, 81. Maria Àngels Ollé, 82. Josep Palau i Fabre, 82. Manuel de Pedrolo, 83. Pere Quart, 84. Pere Ribot, 86. Agustí Riu Solsona, 88. Anton Sala-Cornadó, 88. Salvi Sanpons, 89. Joan Teixidor, 89. Estanislau Torres, 92. Joan Triadú, 92. Lluís Valeri, 93. Francesc Vallverdú, 94. Joan Vergés, 95. Marià Villangómez, 96. Ramon Xuriguera, 97. Joan Baptista Xuriguera, 98.	

II. PRESENTACIONS DE LES SESSIONS DE BARBOLLES POÈTIQUES.....	101
Sessió II (30-V-1959): Joan Vergés	101
Sessió III (31-VI-1959): Miquel Arimany	106
Sessió VIII (5-III-1960). Poetes universitaris: Isidre Molas, Antoni Sàbat, Jordi Argente, Montserrat Bertran i Jordi Vila	112
Sessió IX (12- III-1960): Maria Eulàlia Amorós, Salvi Sanpons, Agustí Riu i Solsona, Maria Àngels Ollé i Lluís Serrahima.....	115
Sessió XII (21-VI-1960): Homenatge a J. M. López Picó	120
Sessió XIV (29-X-1960): Concepció Maluquer.....	122
Sessió XVII (17-XII-1960): Lluís Valeri.....	126
Sessió XIX (4-II-1961): Narradors: Enric Massó, Estanislau Torres, Carles Macià i Joaquim Carbó.....	129
Sessió XX (11-III-1961): Poetes universitaris: Maria Clara Mir, Miquel Bauçà, Josep Maria Ferrer i Josep M. Jaumà	132
Sessió XXII (15-IV-1961): Blai Bonet.....	135
Sessió XXVIII (16-XII-1961): Josep Palau i Fabre	143
Sessió XXIX (23-XII-1961): Gravacions de l'Arxiu Sonor de Poesia: Josep Carner i J. M. de Sagarra.....	145
Sessió XXX (17-II-1962): Poesia universitària: Joan Aymamí, Antoni Montserrat, Xavier Llimona i Ferran Fullà	148
Sessió XXXI (11-III-1962): Montserrat Pujol, Miquel Planes i Josep Genovés.....	154
III. PRESENTACIÓ DE LES EDICIONS ORALS DE <i>POEMES</i>	157
APÈNDIXS	159
I. <i>Lectura i crítica de poesia en la clandestinitat, 1959-1964</i>	159
II. <i>Fragments de memòria: l'Arxiu Sonor de Poesia (1961-1964)</i>	173
III. <i>L'Arxiu Sonor de Poesia</i>	183
IV. <i>L'edició del disc literari a Catalunya</i>	187
ANNEXS	191
I. Antologia Poètica Sonora: primers llistats d'escriptors a enregistrar.....	193
II. Antologia Poètica Sonora: registre de gravacions	196

III. Anotacions sobre les gestions fetes per aconseguir enregistraments diversos	201
IV. Anotació sobre la tramesa d'enregistraments per a l'Arxiu de Vicenç Riera Llorca	202
V. Original de la crida per aconseguir l'enregistrament de Verdaguer	203
VI. Relació d'autors a qui se sollicità un enregistrament i no es va dur a terme.....	204
ÍNDIX DE NOMS	207

JUSTIFICACIÓ

L'any 2007 vam subscriure un acord de col·laboració amb l'Arxiu Nacional de Catalunya per a la digitalització de l'Arxiu Sonor de Poesia i dels materials de les Barbolles Poètiques i de la revista *Poemes* que formaven part del Fons que Joan Colomines i Puig havia llegat a aquesta institució. L'objectiu de la digitalització era de preservar aquesta documentació sonora i escrita i de fer-ne difusió dins el web del Corpus Literari Digital de la Càtedra Màrius Torres de la Universitat de Lleida. Prèviament, ens havíem posat en contacte amb el mateix Colomines, que ens va rebre amb una gentilesa extraordinària i que, amb una generositat exemplar, ens va donar totes les facilitats per dur a terme el projecte. Vam aprofitar l'ocasió de la trobada per enregistrar-lo, tal com havia fet ell amb tants escriptors, llegint alguns dels seus poemes: aquesta gravació va esdevenir la llavor del projecte que després prendria el nom de *De veu en veu*, títol d'un dels volums de la poesia completa de Lluís Solà i Sala, el savi poeta de Vic, que fou el segon enregistrar i que amb una extraordinària prodigalitat ens en va «prestar» el títol. En certa mesura, va ser el contacte amb l'inabastable, per descomunal, Fons Colomines (estem parlant de gairebé dos-cents quaranta arxivadors plens de tot tipus de documentació i d'un bon feix de cintes magnetofòniques) el que ens va esperonar a bastir aquest projecte, com a modesta contribució a la continuació de la seva tasca.

Fetes les digitalitzacions, les vam difondre. De la revista *Poemes*, el Corpus Literari Digital n'acull, en la secció de l'Hemeroteca, no tan sols els exemplars dels vuit números publicats de la revista, sinó també les galerades del novè, que la censura no va deixar que arribés a sortir, i

alguns materials relacionats amb la revista (anuncis, subscripcions, registre de propietat, etc.), i també, en la secció dedicada als Manuscrits, els originals que els autors havien enviat per a la seva publicació, bé que parcialment, perquè la tasca de sol·licitud d'autoritacions per fer-los públics a la xarxa és feixuga i lenta.

De les Barbolles Poètiques, en vam inventariar i ordenar la documentació custodiada en el Fons: primerament, les invitacions a cada reunió que Colomines enviava a un considerable nombre d'escriptors i intellectuals, en alguns casos simplement perquè se'n tingués notícia, ja que ell era conscient que molts dels qui les rebrien (com ara els qui vivien a les Balears, per exemple, o més enllà encara, fora del país) no podrien fer l'esforç d'assistir-hi. En segon lloc, els textos que Colomines escrivia per presentar els escriptors convidats, quan no era un altre qui ho feia. I, finalment, documents preparatoris o escrits de tall memoria-
lístic, publicats o inèdits, sobre aquestes reunions.

Quant a l'Arxiu Sonor de Poesia, va caldre contactar amb tots els autors enregistrats —o els seus hereus— per obtenir-ne l'autorització per fer públics uns textos sovint inèdits, d'una banda, i vam haver de localitzar, negre sobre blanc, els textos que els escriptors havien triat per llegir, d'una altra. A mesura que s'anaven assolint els dos condicionants, els publicàvem en línia.

Aquesta difusió en xarxa ofereix, certament, una sèrie d'avantatges molt grans: immediatesa en l'accés, ordenacions múltiples, ràpides cerques textuais, audició immediata, etc. Però l'edició virtual no només no n'impedeix la publicació tradicional, en paper, sinó que en pot fer de complement. Així, si més no, ens ho vam plantejar quan el 2010 vam publicar, amb el permís i la connivència del doctor Colomines, el facsímil de la revista *Poemes* amb un estudi fet *ad hoc* pel professor Jaume Aulet, no disponible en web; en aquest facsímil, a més, el lector més bibliòfil pot gaudir del tacte dels diferents tipus de papers emprats, que s'acosten força als originals: el de la revista, el dels índexs de cada número, el de les galerades.

I així ens ho tornem a plantejar ara, en aquesta nova mostra de la voluntat de difusió i estudi del patrimoni literari català que és divisa de la Càtedra Màrius Torres. El que el lector té ara a les mans és la versió en paper del web dedicat al doctor Colomines en la Fonoteca del Corpus (<http://www.catedramariustorres.udl.cat/materials/fonoteca/colo/>), però amb alguns complements que, segons el nostre parer, la justifiquen: l'estudi

introdutori, que vol reconstruir i contextualitzar la història de les diverses empreses colominianes que recull el volum (les poètiques de l'Arxiu Sonor i les presentacions de les reunions sobre poesia que el metge va organitzar al seu domicili); l'aplec dels escrits de Colomines sobre aquestes empreses, i l'anotació dels textos (poètiques i presentacions), que dona informació suplementària, necessària per entendre'ls en el seu context.

CÀTEDRA MÀRIUS TORRES

INTRODUCCIÓ

Joan Colomines (Barcelona, 1922-2011) va ser un dels principals activistes de les lletres catalanes de la dècada dels seixanta del segle passat.¹ Les seves iniciatives es van circumscriure en gran part a l'àmbit de la poesia, i, des de pressupòsits no cenyits al marxisme en voga i empeltades d'una bona dosi de patriotisme, segons Jaume Aulet (2010: 10), «molt sovint ofereixen un contrapunt interessant —tan interessant que a vegades s'han d'entendre com a complement més que no pas com a contrapunt— a les posicions hegemòniques dels nuclis marxistes més directament vinculats al Realisme Històric».² De fet, Colomines es troba al bell mig de bona part de les plataformes destinades a la difusió del gènere líric: les lectures batejades amb el nom de Barbolles Poètiques (1959-1962); la confecció d'un Arxiu Sonor de Poesia (1961-1963), que havia de recollir la veu de gran part dels escriptors no només de la generació del moment sinó també de la formada a l'entorn de la República i, fins i tot, de la dels primers decennis de segle; la creació de la revista *Poemes* (1963-1964), de breu durada, però, tot i així, d'una notable transcendència; la fundació del premi literari Amadeu Oller per a poetes inèdits a partir de 1965, a l'entorn de mossèn Josep M. Vidal Aunós i de la parròquia de Sant Medir, al barri barceloní de la Bordeta, i del qual van derivar diverses antologies amb els materials que s'hi van presentar; la crítica literària en la secció «Temps de poesia» de la revista *Serra d'Or* també des de 1965; l'elaboració de manifestos amb un evident afany programàtic (com «Cap a un nou, real i necessari moviment poètic»,

1. Sobre la figura de Colomines, vegeu les entrevistes de Muntané 1996 i Sardà 2004.

2. Sobre el període, vegeu Aulet 1995 i 2000, i Vallverdú 2012.

esbossat cap al 1965, redactat el 1968 i finalment publicat el 1971); la participació en les tasques organitzatives del Primer Festival Popular de Poesia (1970), o la mateixa pràctica poètica amb els significatius reculls *A tres veus* (1962), *Suburbis* (1964), *Cançons al meu país* (1964), *La vida a cada pas* (1968) o *Poemes clam* (1968), entre d'altres.³ Cal no oblidar també el seu paper en la campanya pro premi Nobel Josep Carner (vegeu Colomines 1998: 55-57),⁴ en la difusió de la literatura catalana en el si del PEN Club Internacional, al costat de Rafael Tasis i de Josep M. Batista i Roca, o en la campanya per demanar el català a les escoles, als mitjans d'informació i a les institucions catalanes.

La finalitat d'aquest extens catàleg d'iniciatives l'expressava Colomines en el pròleg del recull d'articles *La poesia, un combat per Catalunya* (1979), títol que ja esdevé tota una declaració de principis i que es podria considerar el lema vital de l'activista (Colomines 1979: 5):

Per a mi, servir la poesia ha estat servir Catalunya. No sabria dir si compta més una apassionada temptació de lectura, d'exploracions, de descobriments, d'aportacions, de crítica d'una vessant i d'un moment del nostre país, o bé l'aferrament a una possibilitat de lluita reivindicativa però alhora construint aquest país que ens ha tocat l'honor de refer i de construir. No ho sabria dir, però la veritat és que ho he intentat compaginar.

La intenció patriòtica de les propostes colominianes va ser, doncs, el motor que va moure totes les seves iniciatives, i així va ser reconegut per la crítica en les necrològiques aparegudes en la premsa (vegeu Redacció 2011a; Redacció 2011b; Sòria 2011; Planas 2011; Abrams 2011). La de *Serra d'Or*, per exemple (Panyella 2011: 34), la posava en relleu amb aquests termes:

Com succeeix a altres personatges fills de la mateixa època, la seva activitat obeeix a un sol interès i a una sola actitud: la del patriota que utilitza els diversos camins i estratagemes per treballar per un país sotmès, per una llengua prohibida i per una cultura en perill de provincialització i d'extinció. Poesia i política són els

3. Per a una primera aproximació, breu i esquemàtica, a la trajectòria poètica de Colomines pot servir el text d'Isabel Pijoan i Picas a Fuentes & Clota 2002: 89-93, a més de Parcerisas 1991 i Triadú 1987.

4. «Estic projectant, ara que l'Arxiu Sonor és una realitat, una altra empresa: la creació d'una comissió gestora en pro del Premi Nobel de Literatura per a Josep Carner», escriu el 7 de desembre de 1961 en el seu *Dietari* —inèdit, però que va constituir la font principal de les seves memòries: *El compromís de viure*, Barcelona, Columna, 1999—, conservat a l'Arxiu Nacional de Catalunya (ANC1-720-T-1); vegeu-ne una sumària descripció en l'escrit de Teresa Clota, a Fuentes & Clota 2002: 39-40.

dos pols entre els quals s'esdevé una vocació perseverant en què la voluntat de lideratge cultural i cívica i l'activisme polític formen part del mateix estratagema.

Poesia i política, efectivament («cultura i política», arriba a dir Antoni Gutiérrez Díaz en la seva aportació dins Fuentes & Clota 2002: 66), fins al punt que el mateix Colomines podia autoqualificar els seus textos com a «poesia política» (Batista 1987), un concepte que definia amb aquests mots:

Poesia política és el que entenc que puc fer. La meua poesia és eminentment lírica. He hagut de lluitar molt per contenir-me líricament però també té un gran contingut social, i aquí m'he hagut de contenir per no fer demagogia. Aquests dos frens fan que em prengui el que he fet amb una gran tranquil·litat. Jo crec que el que feia Dant també era poesia política; era poesia que s'inseria en una època molt determinada i molt viva en els esdeveniments que estaven succeint. Jo parlo de poesia política. Si això ja no s'estila o és anacrònic doncs molt bé però és el que jo feia. Durant molts anys —[...]— vaig fer de la poesia un instrument de lluita i penso que encara ho hem de fer perquè tot i que el camí és bo i esperançador encara hi ha unes grans distàncies a cobrir.

I tot sovint ell mateix també reconeixia d'on naixia aquesta fusió entre poesia i política. A la pregunta «la poesía ha sido para usted un “instrumento de lucha”. ¿Qué espacio ha ocupado en su vida?» (Piñol 2000: 32), responia:

Yo he sido fundamentalmente un médico. Lo demás a menudo han sido suplencias. La poesía me salió de dentro. Algunos, para escribir versos necesitan estímulos amorosos o dolorosos. A mí me salió como rechazo de la situación social del país. Y como siempre me ha gustado sintetizar, la poesía resultaba ideal porque es la máxima síntesis.

LES BARBOLLES POÈTIQUES

Cronològicament, la primera plataforma cultural —amb la poesia com a motiu germinal— que va endegar Colomines foren les Barbolles Poètiques, que ell mateix va voler recordar en un article en què explicava la singularitat del terme escollit per designar aquestes reunions (Colomines 1995: 351):

Li vam posar el nom de «Barbolles Poètiques» (cosa que certament va rebre uns merescuts comentaris irònics), amb una clara referència al mot «borbollar», que el Fabra defineix com a xerrar.⁵ Com que els comentaris de sotamà tingueren lloc

5. De fet, el verb que el DGLC —i, amb ell, el DIEC2— defineix com a «xerrar» és *barbollar*, bé que l'etimologia sembla aconsellar la grafia que fa servir Colomines (vegeu DECLC, s. v. 'bombolla').

un cop fetes les primeres sessions, i com que el nom no feia la cosa i en tot cas només definia els organitzadors, vam decidir mantenir-lo coratjosament.

I molt de temps després en va explicar l'objectiu que justificava la tria: «Aquest nom va sortir perquè em va semblar que això podia ser [...] una cosa que s'expandís, [...] podia ser una cosa que accelerés, que permetés la difusió tant com fos possible».⁶

De fet, sempre que apareix el nom «Barbrolles Poètiques» en boca de Colomines, aquest hi afegeix algun tipus de comentari a mig camí entre el distanciament i la justificació: «Hi ha qui no acaba d'entendre el perquè de tant barbollar i tanta ceba» (Colomines 1962: 12). En la presentació de la sessió xxx de les Barbrolles Poètiques, del 17 de febrer de 1962, Colomines demostrava haver assumit estoicament els comentaris mofetes que havia motivat el nom⁷ i justificava la seva decisió de mantenir-lo, arran del canvi de nom d'una revista que editaven els escriptors que havien d'intervenir en aquella trobada:

Heus aquí una valentia pròpia de l'autèntica joventut. Nosaltres hem estat temptats una i altra vegada de canviar el nom de Barbrolles poètiques amb el qual vam batejar les nostres sessions, i no hem tingut la valentia de fer-ho. Però també ens interessa de fer constar que en moments de feblesa, quan hem estat a punt de claudicar, una veu interior ens ha dit que no podem traïr la continuïtat d'una realitat, no podem trencar una cosa que ja viu per ella sola i independent dels seus iniciadors només pel gust de rectificar una actitud inicial que ara, a distància, no trobem del tot encertada. Hem d'aguantar el nom, la sornegueria, i la veu del nostre actual criteri una mica humiliat per nosaltres mateixos. I pensem que aquesta actitud comporta, en el nostre cas, una valentia més gran.

Les Barbrolles eren, en definitiva, unes reunions organitzades per escoltar i parlar de poesia —bé que no només—, que es van celebrar al pis de Colomines, a l'Eixample —«uno de los lugares mejor aprovechados de Catalunya» durant el franquisme (Álvaro 2011: 26). El procediment d'arribada i sortida de la casa estava perfectament estudiat: «Deixàvem la porta de l'escala oberta. La gent pujava en silenci els tres pisos a peu, amb la llum d'una bombeta que fèiem baixar per l'ull de l'escala. Entra-

6. Entrevista amb Jordi Malé amb motiu de la digitalització de l'Arxiu Sonor de Poesia i dels materials de la revista *Poemes*, a càrrec de la Càtedra Màrius Torres, l'11 d'octubre de 2007.

7. Alguns dels habituals de les sessions ens notifiquen que Colomines era conegut amb el nom de Doctor Barbrolles; Estanislau Torres li va arribar a preguntar, segons li recorda en carta de 21 de juny de 1961, «per broma, “Com es deu dir, en japonès, ‘Barbrolles?’»; Pere Ribot li deia, per carta de 30 de gener de 1962: «No em plau el títol de *barbrolles poètiques*: ho trobo carrincló»; Joaquim Molas parla de «nom insòlit» (*Fulls de dietari (1963-1992)*, dins Fuentes & Clota 2002: 83); etc.

ven d'un en un, i sortien a petites tongades. Eren els mateixos visitants que s'organitzaven» (Colomines 1999: 199).

Bé que la seva adreça particular va ser de domini públic entre la intel·lectualitat compromesa de l'època, Colomines va tenir prou cura que aquesta no constés explícitament en escrits públics: «He escrit a l'Artur Llopis per dir-li que si parla a *Destino* de l'homenatge [a López-Picó] no faci constar ni el meu nom ni el meu domicili» (*Dietari*, 14 de maig de 1960).

Segons va anotar Colomines en el seu *Dietari*, les sessions van començar inicialment amb alguna cosa més que amb la simple col·laboració i ajut del seu «cosí»,⁸ el poeta Anton Sala-Cornadó (2 de març de 1960):

L'Anton Sala [...] fou qui em desvetllà els sentiments que duia a dins, penso que des de la meua naixença, fins a fer-me obrir els ulls en aquest gran món en el que ara visc submergit. A ell li dec el desvetllament i a ell li dec aquesta introducció ràpida en el món de les lletres. La nostra unió, tan diferents en el pensar!, deu haver creat una força tan potent que hem mogut a tota la classe selecta de les lletres del nostre país amb les sessions que hem organitzat de «Barballes Poètiques».

Una participació, la de Sala-Cornadó que, tanmateix, es va anar diluint per la diversificació de les seves activitats. El 27 de març de 1961 Colomines escriu en el seu *Dietari*: «L'Anton Sala queda ja una mica al marge de Barbolles havent desviat les seves activitats al Centre Lleidatà».

Val a dir, i és prou sabut, que el recurs a la reunió clandestina com a plataforma de «publicació» de les obres dels poetes, tal com ja va assenyalar Albert Manent en la notícia que va donar d'aquestes sessions amb motiu de la celebració de la vint-i-cinquena (Manent 1961: 25),⁹ no tan sols no era inèdit, sinó que entroncava amb una «tradicció» de trobades que s'havia convertit, en la immediata postguerra, en una

8. Així és com Joan Colomines titlla, tot sovint, el seu amic Sala-Cornadó, perquè, de fet, eren cosins llunyans: un oncle de Joan Colomines (Francesc Colomines) era casat amb la germana gran de l'àvia materna de Sala-Cornadó (Teresina), que li va fer de mare quan va morir la del metge, atès que el pare de Colomines era viatjant i sovint no era a casa (Colomines 1999: 58). A banda del parentiu, els unia una forta amistat: «[...] Anton Sala-Cornadó —apòstol de la poesia i de les nostres coses, i un dels meus caminadors— [...]» (Colomines 1962: 11).

9. En una carta del 26 de març de 1961, Manent comunicava a Colomines que «si no hi teniu cap inconvenient tinc la intenció de publicar a la secció de "Notícies" de *Serra d'Or* una llarga nota sobre les lectures que, d'ençà d'uns anys, tenen lloc a casa vostra. Em sembla que per a la història literària és molt interessant que alguna publicació doni constància d'aquests esdeveniments. Ara ja n'hi ha un gruu prou important perquè se'n pugui parlar extensament». I li demanava la llista de les sessions i els protagonistes, alhora que li preguntava si «per raó de seguretat» s'estimava més que no hi esmentés el seu nom.

opció substitutiva dels canals normals de difusió: recordem les del grup Estudi (1939-1955), les dels Amics de la Poesia (1942-1945) o les del passatge Permanyer (1946-1953) (vegeu Samsó 1994: 173-300). Uns precedents i un procediment, d'altra banda, que Colomines coneixia prou bé: «Hi havia hagut algun precedent; entre ells, els més coneguts van ser les lectures dels germans Gassó a l'Estudi, les de la joieria Capdevila i les de la llar del geògraf Josep Iglesias, al passatge Permanyer de Barcelona» (Colomines 1995: 351; també 1999: 181-183). Lluís Gassó havia escrit una carta a Colomines, el 12 d'abril de 1961, en la qual justificava la seva absència continuada a les Barbolles i feia esment de la seva activitat en la immediata postguerra: «Jo he estat un dels primers significats en aquest aspecte quan amb uns quants amics intentàvem canviar el món des del nostre Estudi del carrer de Sant Pau».

En el cas que ara ens ocupa, la iniciativa tenia una doble finalitat: en primer lloc, donar a conèixer els reculls que s'havien publicat recentment, o bé que romanien inèdits, tant d'autors novells com de consagrats (cosa que va permetre difondre els principis ideològics i estètics del realisme històric), i, segonament, dur-ne a terme una lectura crítica.

Es van arribar a celebrar trenta-quatre sessions de les Barbolles Poètiques, entre el 15 de maig de 1959 i el 2 de juny de 1962, i hi van intervenir o assistir poetes de l'entitat de Joan Brossa, Salvador Espriu, J. V. Foix, Tomàs Garcés, Marià Manent, Josep Palau i Fabre o Carles Riba, però també poetes nouvinguts al món de les lletres com Isidre Molas, Xavier Amorós o Antoni Sàbat. Diu Colomines (1993: 24), en aquest sentit:

En dissenyar les sessions vam pensar que calia preparar-les de manera que poguessin atreure persones de relleu. Com més fossin, i més importants, millor. I, Mare de Déu, si n'hi van assistir de persones importants a les sessions que vam aconseguir fer durant dos o tres anys!

Fins i tot havíem fet uns assajos de camuflatge per a qualsevol ensopogada policial.

I, en un altre lloc (Sardà 2004: 15), hi insisteix:

Des del primer moment, el nivell literari va ser molt elevat, tot i que aquelles reunions també servien per a impulsar activitats de caràcter més polític. La presència de Carles Riba va marcar de seguida el to. Malgrat l'aspecte reivindicatiu en què ens movíem, la qualitat literària era molt important. Hi venia Ramon Aramon, Joaquim Carbó, Clementina Arderiu, Jordi Carbonell, Joan Triadú...

La combinació de «patums» i joves va ser la política que va marcar ja la primera sessió (Colomines 1993: 24-25):

Vam preparar la primera sessió oficial. Vam triar el poeta Joan Vergés perquè llegís el seu llibre *Soledat de paisatges*.

[...]

El poeta Vergés era jove però venia precedit d'un cert crèdit. A més, la seva muller era filla del llibreter Josep Porter. I el llibre havia estat editat per Joaquim Horta.

Ens va semblar que havíem fet una bona tria. Vaig escriure una carta a Carles Riba assabentant-lo de l'empresa, però no vaig gosar convidar-lo personalment. Li remarcava, això sí, el contingut de la sessió. Molta gent m'havia dit que sentia un cert afecte per la família Vergés-Porter.

La sorpresa fou quan vaig rebre una trucada de Carles Riba en què em demanava, molt cortesament, si seria possible que ell i la seva muller assistissin a aquella vetllada.

El desenvolupament habitual de cada sessió tenia lloc en tres parts: primerament, presentació de l'autor o dels autors convidats, a càrrec de Colomines, Sala-Cornadó o algun dels col·laboradors assidus;¹⁰ després, lectura dels textos, a càrrec de l'escriptor invitat, i, per acabar, col·loqui final. La tria dels poemes a llegir i escoltar anava a càrrec dels escriptors mateixos.¹¹

S'han conservat pràcticament tots els textos de presentació —sols manca el de la primera trobada— que Colomines va redactar per a algunes de les sessions —que formen el capítol II d'aquest llibre—, el valor dels quals, tractant-se de textos circumstancials, és més aviat

10. A banda de Colomines, les presentacions del qual es recullen en aquest volum, també van exercir de presentadors A. Sala-Cornadó (que presentà J. M. Boix i Selva en la sessió IV, 3 d'octubre de 1959; Poetes illencs: M. Barceló, J. Julià, P. Parpal i L. Vidal, x, 2 d'abril de 1960; Poetes illencs: J. M. Llompарт, L. Moyà i J. M. Palau i Camps, XIII, 15 d'octubre de 1960; J. M. Andreu, xv, 19 de novembre de 1960, i J. Cots i Moner, XXI, 25 de març de 1961), J. Molas (J. Vergés, II, 30 de maig de 1959; Pere Quart, VI, 19 de desembre de 1959; F. Vallverdú, VII, 20 de febrer de 1960, i J. Llacuna, XVIII, 20 de gener de 1961), J. Agut (F. Canyameres, XXV, 27 de maig de 1961), J. M. Andreu (T. Garcés, XXVII, 25 de novembre de 1961), P. Aramon (Poesia universitària, XXX, 17 de febrer de 1962), M. Bertran i Tura (M. Bertran i Oriola, XXXII, 24 de març de 1962), M. A. Capmany (J. Argenter, VII, 20 de febrer de 1960), J. M. Castellet (J. Horta, XVI, 3 de desembre de 1960), P. Català i Roca (À. Cao, XXXIV, 2 de juny de 1962), A. Cirici Pellicer (J. Brossa, XXIV, 13 de maig de 1961), A. Comas (S. Espriu, v, 21 de novembre de 1959), R. Tasis (Poesia universitària, XXX, 17 de febrer de 1962), J. Triadú (J. V. Foix, XI, 30 d'abril de 1960, i primera sessió de la sèrie Diàlegs, XXIII, 29 d'abril de 1961), J. Vila, C. Maluquer i J. Colomines (Poetes inèdits: A. Jané, A. Torres, F. Gironella i A. Font, XXXIII, 28 d'abril de 1962).

11. «Ha vingut Joan Brossa a la reunió dels dijous. [...] El dissabte 13 de maig el sentirem a Barbolles. Llegirà poemes. Com una mena de recull antològic» (anotació del 7 d'abril de 1961 del *Diari*). Vegeu les disquisicions de Marià Villangómez a l'hora de fer la tria de poemes en la nota als textos que va llegir per a l'enregistrament de l'Arxiu Sonor de Poesia (capítol 1).

documental, de notari d'un esforç, de testimoni del present, però sense perdre de vista la posteritat. El mateix Colomines n'era conscient i, amb la severitat cap a les obres pròpies que proporciona la perspectiva dels anys, va ser capaç d'escriure, que «entre els papers que es conserven hi ha el text d'aquesta presentació, de la qual diria que només se salva una frase [...]» (Colomines 1995: 352).

Però el caràcter bàsicament testimonial d'aquestes presentacions no obsta perquè pugui apreciar-se'n dos valors afegits. D'una banda, el valor crític, com el que sura en les enraonades lectures de l'obra de Concepció Maluquer o Josep Palau i Fabre, per esmentar només dos noms: cal tenir present que l'única finalitat d'aquestes introduccions, marcada pel context en què tenien lloc, no era tant la de donar claus de lectura dels textos com la de presentar, a través d'una mostra, la veu poètica del convidat i provocar l'interès dels assistents envers la seva obra. De l'altra, el valor teòric, programàtic, com el que apareix en aquell fragment del text de la presentació de Lluís Valeri (sessió XVII, del 17 de desembre de 1960), en què exposa la seva concepció de la poesia, que tornarà a aparèixer en els editorials de la revista *Poemes* i que denota una clara aposta inclusiva, a través d'una definició prou vaga, per eclèctica, del gènere:

Estem d'acord que l'home ha de parlar. Però no pas que hagi de parlar de la mateixa manera, perquè en matèria de l'esperit és més que probable que no n'hi hagi dos que pensin igual que intentin parlar-hi. [...]

Pot ésser que hi hagi qui vulgui fer servir la poesia com a vehicle per l'exposició d'idees metafísiques, socials o purament estètiques.

Lícit. [...]

L'essencial en poesia és l'alè poètic, alè que pot anar a cavall de qualsevol forma o contingut expositiu per gran, petit o nul que sigui. Un silenci en un moment determinat és per a mi una expressió màxima de poesia.

L'anotació del *Dietari* del 7 de setembre de 1962 rebla el clau en aquesta idea, alhora que hi afegeix un matís personal important: «Encara que vull que la revista [*Poemes*] tingui un equilibri i un cert eclecticisme, vull que tingui almenys una empenta i una força noves». Com també ho fa la del 30 de gener de 1963: «Avui rellegint ... *Més els poemes* de Carles Riba se m'ha acudit treure'n unes frases isolant-les del text i posar-les al segon número. Amb això incorporaré Riba a l'empenta d'aquest realisme històric que vull imposar». ¹² I aquesta altra, del 12 de març de 1964, en què, més enllà del

12. Les frases de Riba, finalment, van aparèixer en el número 3, d'estiu de 1963, p. vi.

seu eclecticisme, deixa clara la seva aposta estètica: «Van agradar-li molt [a Joaquim Molas, tres poemes de Colomines llegits al passeig de Gràcia a les quatre de la matinada] i em digué que cada vegada més m'apropava a l'autèntic realisme». Malgrat la voluntat d'eclecticisme estètic, l'«aposta» estètica colominiana no va ser compartida per tothom: al seu arxiu epistolari hi ha diverses cartes que es queixen que algunes de les col·laboracions són «una “miqueta” tancades i sectàries» (carta de Llorenç Vidal del 16 d'abril de 1963). Val a dir que la voluntat de representació de tot el territori de llengua catalana tampoc no va ser prou vista per tothom: «Trobe a faltar al primer número alguna col·laboració valenciana i mallorquina», li escriu Ricard Sanmartí, des de València, el 27 de juny de 1963.

Colomines és, per tant, conscient que els escriptors que llegeixen en les sessions representen models poètics distints, ja que pertanyen a generacions diferents, i que, fins i tot generacions com la seva —la dels qui aleshores rondaven els quaranta anys— o com la dels més joves no segueixen una mateixa estètica, com constata en la presentació de la sessió del 17 de febrer de 1962, dedicada a la jove poesia universitària:

Potser un dia arribarem a entendre si els trencaments s'han produït en cadascun dels passos d'una generació a l'altra, i podrem justificar com a normal una actitud semblant, però ara com ara només ens hem adonat d'això: que aquestes generacions que no són generacions de la mena de les del modernisme o noucentisme, o sia: catalogades en un temps i sobretot ajustades dintre d'una època d'una manera global, són generacions de tendències, d'escola, de mimetisme, i que es produeixen a casa nostra, com a tot arreu del món, amb una velocitat molt ràpida. Així actualment coexisteixen creadors, i ben joves per cert, que segueixen escoles ben oposades, tot i que la seva formació i el desenvolupament de la seva vida civil, tan i tan important per a la formació de l'home, hagi estat la mateixa.

Malgrat aquesta idea de simultaneïtat de tendències, Colomines defensava que en l'evolució general de la poesia catalana del segle xx s'hi podien distingir tres períodes, que en l'editorial del censurat número 9 de *Poemes* (p. I-II)¹³ simbolitzava en tres antologies: si *Poetes catalans moderns*, d'Alexandre Plana, de 1914, va ser «un vademècum

13. Aquest editorial, que es pot llegir a la pàgina dedicada a la revista *Poemes* a l'Hemeroteca del Corpus Literari Digital del web de la Càtedra Màrius Torres, havia de formar part del llibre *La poesia, un combat per a Catalunya* (Colomines 1979), però per raons d'espai i de contingut en va ser suprimit, tal com deia Colomines a Josep Massot i Muntaner en una carta del 7 de setembre de 1973 («no val la pena posar-lo. L'he rellegit i com que no era escrit en funció pòstuma no aporta res»).

insubstituïble» que «vingué a representar el triomf del noucentisme», *Antologia de la poesia catalana 1900-1950*, de Joan Triadú, de 1951, significà el triomf del postsimbolisme, i *Poesia catalana del segle XX*, de Josep Maria Castellet i Joaquim Molas, de 1963, «amb l'assaig d'interpretació històrica», va fixar «un nou moviment: el del realisme poètic».

Una sessió remarcable —perquè va menar Colomines a prendre el determini de testimoniar el que s'havia fet fins aleshores— va ser la del 24 d'abril de 1961: aquesta vegada la trobada havia d'obrir una nova sèrie de sessions que Colomines va anomenar «Diàlegs», de la qual aquesta fou finalment l'única. I no pas perquè Colomines no busqués ponents per garantir-ne la continuïtat, atès que en el seu llegat hi ha cartes de diverses personalitats del món de l'erudició que declinen o ajornen la seva invitació per motius de feina i calendari: Jordi Rubió («Vostè veig que és un home fèrtil d'iniciatives. I la de les ponències és suggestiva» li diu en una carta del 22 de novembre de 1960), Ramon d'Abadal (24 de novembre de 1960), Josep Maria de Casacuberta (29 de novembre de 1960) o Manuel Sanchis Guarner (30 de desembre de 1960).

En l'única sessió efectivament celebrada de «Diàlegs» es presentava el tema «Els problemes de la llengua literària i de la cultura a Catalunya i a altres països», amb Ramon Aramon de ponent i Joan Triadú exercint de presentador. Colomines dóna compte de la preparació d'aquesta sessió en el seu *Dietari* (5 de març de 1961):

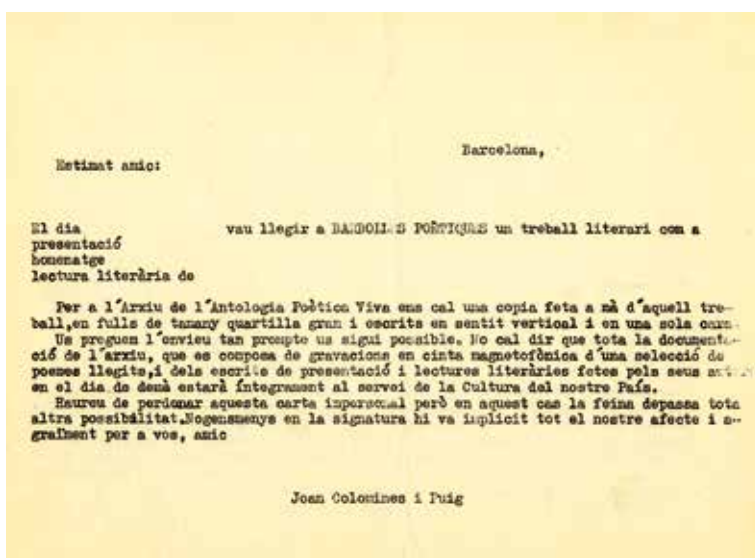
La primera sessió de «Diàlegs i controvèrsies» ja ha estat anunciada. El Sr. Aramon parlarà de: —La llengua lite— (no) «Els problemes de la llengua literària i de la llengua de cultura a Catalunya i d'altres països». Això portarà cua, ja que segurament s'iniciarà una polèmica sobre la denominació que ha de donar-se a les terres de parla catalana.

Joan Triadú [...] va dir-me que seria molt interessant canalitzar les discussions per assolir unes conclusions profitoses. Vaig demanar-li si volia fer de moderador i va acceptar.

Ara solament falta esperar com es desenrotllarà i si haurà valgut la pena de fer tant d'esforç.

I, també, del resultat: «La sessió dels diàlegs del dissabte va ser extraordinària. El professor Aramon va explicar-se amb una claredat i una justesa que va tancar abans d'obrir-se més d'una boca protestant. [...] En termes generals va dir que la cultura d'un poble no es basa solament

La finalitat era de confeccionar una «Antologia Poètica Viva» (aquest és un dels primers noms amb què el promotor bateja la iniciativa), que esdevindrà l'origen de l'Arxiu Sonor de Poesia. Pel que explica el mateix Colomines en els diversos textos memorialístics citats, sabem que va enviar quaranta-cinc cartes el 14 de maig de 1961, vint-i-dues durant la resta de l'any i dinou més, l'any següent. És a dir, un total de vuitanta-sis cartes circulars.¹⁶ Val a dir que en el Llegat Colomines de l'Arxiu Nacional hi ha un altre model de «carta circular» en què es demanava als autors la versió escrita de les seves lectures:

Tanmateix, en el Llegat Colomines sols hi ha, mecanoscrites, les transcripcions de les poètiques de Jaume Agelet, de Jordi Cots (que li havia adjuntat en una carta del 16 de maig de 1961 i que transcriu també els poemes), de Carles Macià (inclosa en el cos d'una carta del 26 de maig de 1961) i d'Estanislau Torres (adjunta a una carta del 20 de maig de 1961). Les altres no es devien enviar, si no és que es van perdre

16. La llista completa, amb l'especificació d'aquells a qui s'havia enviat la carta i dels qui ja havien estat enregistrats es pot consultar en l'«Annex I». En la documentació del Llegat Colomines conservat a l'Arxiu Nacional, hi ha també unes llistes, que deuen ser anteriors a aquestes, en què el metge i poeta apunta els escriptors «avisats» i els qui estan «per avisar», i una altra amb les gestions fetes per aconseguir les veus enregistrades dels escriptors exiliats (vegeu l'«Annex II»).

o s'han traspaperat, cosa altament improbable, vista la cura amb què el metge va ordenar i catalogar el seu arxiu.

POEMES I LES EDICIONS ORALS DE *POEMES*

El punt final de les Barbolles Poètiques va coincidir amb l'etapa en què Colomines va dedicar-se a la preparació d'una nova plataforma cultural, amb la poesia, un altre cop, com a eix central: la revista *Poemes*.¹⁷ Cal no perdre de vista que les sessions eren concebudes com la substitució «de la revista de poesia que no tenim, encara» (*Dietari*, 30 de maig de 1959). Ho escriu ell mateix en l'anotació en el seu *Dietari* del dissabte 13 de juny de 1962, onze dies després de la que esdevindria la darrera sessió de Barbolles:

Ara no podria dir el perquè avui així que m'he llevat he començat a fer els projectes per l'edició d'una revista de poesia catalana. Naturalment, ja fa temps que aquesta idea em barrinava pel cap i el nostre caire que volia donar a les lectures de Barbolles n'eren una mostra.

Tot d'una ho he vist molt clar. Havia de fer una publicació seriosa, ben editada, en la qual donés cabuda a totes les tendències poètiques amb un mínim de serietat i calia complementar-la amb crítica de llibres i anuncis de bibliografia, concursos, lectures i traduccions.

El complement a aquesta revista serien les sessions de Barbolles, que ara canviaran de nom. En elles llegirà un poeta i després es parlarà de tot el publicat, de l'editorial i les crítiques. Serà una pàgina oral on direm allò que la censura ens privi de dir.

He escrit ja el primer editorial, he escrit també un full de propaganda, he batejat la revista: *Fulls de paper*, he batejat les sessions de lectures *Pàgina oral dels Fulls de paper*, he donat nom a cadascuna de les seccions: Poetes de sempre, Poetes joves inèdits, Poesia d'avui inèdita, Poesia de fora, Poesia premiada (aquí hi farem entrar els floralistes i poetes nostrats dignes i que hagin passat pel sedàs d'un premi), Crítica de llibres de poesia, Notes sobre publicacions poètiques, Concursos, Lectures.

[...] Durà el meu to que no és d'exclusivisme sinó d'amor autèntic a la poesia de veritat.

[...] Ah!, cal dir que vull pagar els col·laboradors. Això serà un fet insòlit, però ens cal precisament donar sensació de seguretat i normalitat, des d'ara els poetes cobraran. I qui deurà perdre diners seré jo. Què hi farem!

En certa mesura, és plausible que la idea d'aquesta nova empresa i els esforços que hi havia de dedicar contribuïssin a la liquidació de les Barbolles. La valoració que Colomines en feia, anys després, era

17. Hi ha un facsímil de la revista (Lleida, Aula Màrius Torres & Pagès, 2010) i, a més, es pot consultar en línia a la pàgina de l'Hermetoteca del Corpus Literari Digital del web de la Càtedra Màrius Torres.

positiva, centrada sobretot en el doble compromís, literari i polític, que carregava de sentit les sessions (Colomines 1999: 202-203):

El conjunt de les sessions fou d'una activitat cultural d'un interès innegable. La seva valoració cal fer-la des dels angles literari i polític. Des del literari, la seva importància és òbvia: escoltar obra nova de la major part de poetes cotitzats o de clar esdevenidor sempre, però encara més en aquells moments, era important. Que els grans escoltessin els joves, i a l'inrevés, era cohesionar una societat cultural en perill d'extinció, a part de ser un plaer per a l'esperit. Des de l'angle polític, el compromís cultural era clar: la llengua de tots aquests poetes, crítics, escriptors i lingüistes era la catalana. Voleu més compromís en aquelles i en les actuals circumstàncies?

Quant a *Poemes*, en van arribar a sortir, entre l'hivern de 1963 i la tardor de 1964, vuit números; el novè, ja a punt i compaginat, no va arribar a tirar-se per culpa de la censura imperant, i dels tres que havien de seguir (números 10, 11 i 12) Colomines ja n'havia aplegat força material. Segons Jaume Aulet (2010: 12-13), els objectius programàtics de la publicació eren tres: «El primer seria la voluntat de fer una revista oberta a tots els gustos i opinions. [...] El segon seria la defensa de la tradició i la voluntat de configurar una literatura nacional. [...] El tercer objectiu seria la constatació de l'evolució cap al realisme com a tendència poètica preferent» (sobre la revista, vegeu també Broch & Balaguer 1988); uns objectius que ja va cuitar a explicitar Colomines en l'editorial del primer número de la revista (hivern de 1963, p. 1), en el qual expressava una concepció lata i eclèctica del gènere poètic:

Cal que diguem tot seguit que, sense que això sigui cap intent de definició, poesia és per a nosaltres allò que viu entre mot i mot, allò que dóna relleu a cada mot, aquella corda que tesa cada vers i dóna vida a cada poema. És a dir: allò invisible que no sabem on és, d'on surt i com surt; allò que no és possible d'aprendre ni de teoritzar; allò, en una paraula, que vivifica uns mots. Per això no ens entretindrem mai a parlar de poesia en abstracte, perquè, d'això, no cal parlar-ne. Perquè és una força que, en qualsevol poema, hi és, no hi és o bé segueix unes gradacions d'intensitat, però sempre és idèntica.

Entenent les coses així, ens sentim lliures com el vent i disposats a servir només la poesia.¹⁸

18. Triadú (1984: 30) ja va reclamar l'atenció sobre aquest punt de l'editorial. També el material publicitari de la revista es feia ressò d'aquest eclecticisme. La butlleta de subscripció, per exemple, deia: «En aquesta publicació i en forma de miscel·lània donarem a conèixer els poetes inèdits, la poesia inèdita dels poetes més o menys reconeguts...». (Aquest document està disponible en línia a la pàgina dedicada a la revista *Poemes* de l'Hemeroteca del Corpus Literari Digital del web de la Càtedra Màrius Torres.)